
Januar 2022

Indonesien

Notat om adopti-
onsformidlingen
til Danmark i
1976-1981

Ankestyrelsen

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1	INDLEDNING	3
1.1	Afgrænsning	3
KAPITEL 2	OPLYSNINGER FRA DEN HOLLANDSKE RAPPORT	5
2.1	Generelle mistanker og identificerede svagheder i formidlingen fra Indonesien til Holland	5
KAPITEL 3	FORMIDLINGEN FRA INDONESIAEN TIL DANMARK	10
3.1	Danmarks samarbejde med Indonesien	10
KAPITEL 4	ANALYSE AF FORMIDLINGEN FRA INDONESIAEN TIL DANMARK	13
4.1	Jakarta	13
4.2	Yogyakarta	20
4.3	Sarabaya og Malang	23
KAPITEL 5	RESULTATER AF UNDERSØGELSEN	27
5.1	Den danske formidling ift. den hollandske formidling	27
5.2	Adoptionsprocessen	29
5.3	Børnehjemmet "Kasik Bunda"	32
5.4	Øen Biak	32

Indledning

1.1 AFGRÆNSNING

Fra 1973 til 1981 blev der adopteret i alt 50 børn fra Indonesien til Danmark. Herudover blev én adoption formidlet fra Indonesien i 1998. Langt de fleste adoptioner blev gennemført med bistand fra DanAdopt¹.

I rapporten fra Holland er der beskrevet indikationer på blandt andet børnehandel, kidnapning og tyveri af børn. Der er også beskrevet indikationer på, at mellemænd og børnehjem har begået dokumentforfalskning, svig, korrupsion og forsøg på at skjule børnenes status. Konkret nævnes blandt andet adoptioner fra øen Biak og børnehjemmet Kasih Bunda.

Formålet med Ankestyrelsens undersøgelse er at afdække, om DanAdopts formidling af børn fra Indonesien havde sammenfald med den hollandske formidling, herunder om der blev formidlet børn fra børnehjemmet Kasih Bunda eller øen Biak til Danmark.

AC Børnehjælp har alene bistået i to adoptionssager fra Indonesien (én sag i 1973 og én sag i 1977). Hovedparten af DanAdopts adoptioner fra Indonesien skete i årene 1976 til 1981 (48 ud af 49 sager). Derfor har Ankestyrelsen i denne undersøgelse fokuseret på DanAdopts formidling i årene 1976 til 1981.

1.1.1 Oplysningsgrundlag

Ankestyrelsen har indhentet generelle sager, som vedrører formidlingen fra Indonesien. Sagerne er indhentet fra arkiver tilhørende Justitsministeriet med underliggende adoptionsmyndigheder samt Adoptionsnævnet. Justitsministeriet og Adoptionsnævnet førte på daværende tidspunkt tilsyn med den internationale adoptionsformidling.

Oplysningerne, som de daværende adoptionsmyndigheder var i besiddelse af, er tilvejebragt via Rigsarkivet. Der er tale om sager fremfundet i fysiske arkiver via journalplaner. Det drejer sig om sager om det generelle formidlings samarbejde i perioden 1973-1987.

¹ Organisationen "Glemte Børn" skiftede den 1. august 1976 navn til "DanAdopt". I dette notat benyttes betegnelsen "DanAdopt".

Arkiverne har været i forskellige myndigheders varetægt, og da der er begrænsede søgemuligheder, kan det ikke udelukkes, at der findes andre sager af betydning.

Ankestyrelsen har ikke gennemgået generelle sager fra perioden efter 1987 og kan dermed ikke udelukke, at der i denne periode kan forekomme sager af relevans for denne undersøgelse. Ankestyrelsen har ikke søgt i andre myndigheders arkiver og kan dermed ikke udelukke, at der i sådanne kunne være oplysninger af relevans for denne undersøgelse.

Ankestyrelsen har blandt de generelle sager ikke fundet oplysninger af relevans for denne undersøgelse.

Ankestyrelsen har indhentet og gennemgået alle generelle oplysninger om Indonesien (fra 1973 til 1981), herunder korrespondance, fra DIAs arkiver². Disse oplysninger indeholder hovedsageligt korrespondance mellem DanAdopt og DanAdopts kontaktpersoner i Indonesien og mellem DanAdopt og de børnehjem og institutioner, DanAdopt samarbejdede med i Indonesien.

Endelig har Ankestyrelsen fra DIA indkaldt og gennemgået dokumenterne i 13 af DanAdopts konkrete adoptionssager fra Indonesien for at få et billede af, hvordan formidlingen forløb, og hvilken proces de enkelte sager gennemgik. Sagerne spredt sig jævnt over årene 1976 til 1981 og repræsenterer sager fra hver af de fire områder i Indonesien, hvor DanAdopt havde samarbejder.

² DIA opbevarer alle internationale adoptionssager undtagen adoptionssager fra organisationen Terre des Hommes. Disse opbevares i Ankestyrelsen.

Oplysninger fra den hollandske rapport

2.1 GENERELLE MISTANKER OG IDENTIFICEREDE SVAGHEDER I FORMIDLINGEN FRA INDONESIAEN TIL HOLLAND

Formidlende organisationer i Holland har adopteret børn fra Indonesien siden 1973. I de første 10 år ankom ca. 3.100 indonesiske børn til Holland, flest i årene 1979-1981, hvor mere end 500 børn årligt blev adopteret til Holland. Den hollandske organisation BIA bistod i størstedelen af adoptionerne, men flere andre organisationer har også formidlet børn fra Indonesien. Adoptionsformidlingen fra Indonesien til Holland var ligeledes præget af private aktører. Én bestemt indonesisk mand har fx selvstændigt formidlet næsten 100 adoptioner.

I 1981 indstillede BIA formidlingen fra Indonesien, da organisationen mente at formidlingen var præget af upålidelige personer og kanaler samt ugenomsigtige adoptionsomkostninger. I 1981 gennemførte Indonesien også et midlertidigt stop for adoptioner til Holland. Det fremgår ikke, hvor længe det midlertidige stop for adoptioner til Holland varede. Det fremgår dog, at formidlingen til Holland faldt betydeligt i 1982 og steg igen i 1983.

Pr. 1. januar 1984 blev der gennemført et permanent stop for internationale adoptioner fra Indonesien.

Den hollandske undersøgelse beskriver, at der har foregået ulovlige forhold på flere niveauer i forbindelse med adoptionsformidlingen fra Indonesien til Holland. Der er konkrete indikationer på børnehandel, kidnapning og tyveri. Herudover er der tegn på, at mellemmand og børnehjem har begået dokumentforfalskning, svig, korruption og forsøg på at skjule børnenes status.

Undersøgelsen konkluderer, at den hollandske regering, fra omkring 1977, var opmærksom på tegnene på misbrug.

2.1.1 Eksempler fra den hollandske formidling

Flere episoder omtalt i den hollandske rapport handler om handel med børn, herunder:

- August 1979:

Hollandske medier omtaler adoptionsmisbrug i Indonesien. Indonesisk politi anholdte flere personer mistænkt for handel med børn, herunder en registrator og en jordemoder.

De to var mistænkte for i samarbejde at have henvendt sig til fattige familier for at få dem til at opgive deres barn mod betaling. Børnene blev derefter videresolgt til børnehjem, hvor de blev formidlet til international adoption. Mistankerne inkluderede dokumentforfalskning, bedrageri, korrupsion og handel med børn. De hollandske medier estimerede, at mindst tredive børn var endt i Holland via denne formidling.

- August 1979

Hollandske medier omtaler igen adoptioner fra Indonesien. Denne gang var opmærksomheden rettet på adoptioner fra øen Biak.

Den hollandske organisation Flash blev mistænkt for at have spillet en ledende rolle i en adoptionsrelateret "aktion", hvor det var hensigten at adoptere over 300 børn ulovligt til Holland. Flash ville have hævdet, at børnene var forældreløse, hvilket ikke var sandt. En hollandsk udviklingsarbejder endte med at oplyse den hollandske anklagemyndighed om planerne.

Justitsministeriet og Udenrigsministeriet i Holland og ambassaden i Jakarta behandlede herefter anklagen, ligesom anklagen blev drøftet i det hollandske parlament. Justitsministeriet endte med at konkludere, at Flash ikke havde formidlet børn til Holland på en uacceptabel måde. Flash fortsatte med at formidle børn fra Indonesien til Holland frem til 1984.

- Efteråret 1980

En indonesisk pige blev kidnappet fra sin hjemby. Hun blev købt og solgt gennem mellemænd og endte på børnehjemmet "Kasih Bunda". Herefter blev hun adopteret til Holland. Pigenes biologiske far anfægtede adoptionen, og sagen blev taget op af både indonesiske og hollandske medier.

Sagen gav anledning til flere historier om kidnapning og handel med børn i den hollandske presse, blandt andet fra børnehjemmet "Kasih Bunda". I 1980, et par måneder før pigen fra den førnævnte sag endte på børnehjemmet, blev direktøren for børnehjemmet idømt seks måneders fængsel for dokumentfalsk og medvirken til børnekidnapning. Børnehjemmet blev suspenderet af de indonesiske myndigheder men startede under et nyt navn "Yayasan Bina S(e) Jahtera".

Lederen af børnehjemmet havde, siden formidlingens opstart i 1973, haft en ledende rolle i formidlingen fra Indonesien til Holland. Den hollandske komité har blandt andet fundet flere eksempler på forfalskede papirer og ufuldstændige adoptionsager fra børnehjemmet.

- December 1980

En indonesisk jordemoder blev anholdt, efter at der blev fundet 18 babyer på hendes loft. Babyerne var bestemt til at skulle adopteres til vestlige par, hovedsageligt hollandske. Jordmoderen arbejdede for en ukendt hollandsk organisation. Mistanker om såkaldte "baby farms" blev ofte beskrevet i hollandske medier. Mistanken rettede sig ofte mod jordemødres involvering i disse.

2.1.2 Stop for adoptionsformidlingen fra Indonesien til Holland

To adoptionsformidlende organisationer (BIA og Verldkinderen) stoppede formidlingen fra Indonesien i 1981, blandt andet pga. økonomisk ugenomsigtighed. Organisationerne betalte over 5.000 gylden (svarende til ca. 15.000 kr.) for en adoption men kunne kun få indsigt i, hvad ca. halvdelen af dette beløb blev brugt til. Dertil kom de mange historier om baby farms og kidnapning af børn, som gav Indonesien et dårligt ry som afgiverland. Andre organisationer fortsatte formidlingen til Holland frem til Indonesiens adoptionsstop i 1984.

2.1.3 Adoptionsprocessen og reglerne i Indonesien ifølge den hollandske rapport

Indonesien er tidligere hollandsk koloni. Derfor var den indonesiske adoptionslovgivning fra 1950'erne og fremefter delvis baseret på den hollandske østindiske lovgivning fra kolonitiden. Lovgivningen fokuserede på national adoption, mens international adoption ikke var reguleret.

Generelt var lovgivning frem til minimum 1979 præget af det såkaldte Adat-princip. Det betød, at lokale skikke og vaner blev sammenflettet med formelle love og regler.

Den indonesiske adoptionsprocedure var påvirket af, at registrering fra fødslen var sjælden. Ofte blev et barn først registreret, når det var nødvendigt, fx når barnet skulle starte i skole. Lokale love og bestemmelser blev ofte anset som havende større betydning end centralt pålagte bestemmelser.

Det var desuden heller ikke normalt at have et efternavn, hvorfor børn ofte blev registreret med samme for- og efternavn eller uden efternavn.

I 1979 indførte Indonesien en ny lov om beskyttelse af børn. Loven fokuserede overordnet på velfærd for indonesiske børn og indeholdt ikke formelle retningslinjer for adoption, hverken nationalt eller internationalt. Det supplerende cirkulære udstedt af den indonesiske højesteret i april 1979 fastslog dog, at adoption af et indonesisk barn kun kunne foretages efter involvering og godkendelse af en domstol.

Den 1. januar 1984 indstillede Indonesien formelt international adoptionsformidling fra landet. Dette skete som et resultat af

mislykkede forsøg på at regulere og kontrollere adoptionsområdet. Herudover var der blandt befolkningen utilfredshed med formidlingen og mistanke om korrupsion, børnehandel og andre overgreb. Endelig voksede de islamiske bevægelsers indflydelse i indonesisk politik, og disse var imod adoption.

Ifølge den hollandske rapport havde den formelle juridiske adoptionsprocedure i perioden 1973-84 følgende trin (de krævede dokumenter er kursiv):

1. Forældrene opgav deres barn

Hvis indonesiske forældre ikke kunne eller ville tage sig af deres barn, kunne de sende en anmodning til en indonesisk civilretlig notar om at opgive deres barn. Derefter blev værgemålet over barnet juridisk overført til et børnehjem eller en organisation. Desuden blev der udstedt en afståelseserklæring (*Declaration of relinquishment*), bekræftet af vidner (normalt personale fra notar eller en kontaktperson fra den relevante myndighed). Afståelseserklæringen indeholdt personlige oplysninger om de biologiske forældre og var underskrevet af landsbychefen.

2. Børnehjemmet oprettede barnets sag

Det indonesiske børnehjem vurderede, om barnet kunne bortadopteres. I den forbindelse blev der ofte udstedt en fødselsattest (*Sulat Kelahiran*), men det var ikke altid tilfældet. Børnehjemmet udarbejdede et dokument om barnet med henblik på matchning med eventuelle adoptanter. Selve koordineringen af matchningen foregik mellem børnehjemmet og adoptionsformidleren.

3. Matchning af barn og adoptivforældre

Den adoptionsformidlende organisation kontaktede deres kontaktperson eller børnehjemmet i Indonesien med henblik på at få matchet ansøgere med et barn. Hollandske ansøgere kunne desuden henvende sig direkte til en privat formidler i Indonesien med henblik på adoption.

4. Ambassaden arrangerede de nødvendige dokumenter

Efter matchningen kontaktede den hollandske organisation den indonesiske ambassade i Holland, som sendte de relevante hollandske dokumenter til de indonesiske myndigheder.

5. Børnehjemmet overdrog barnet til adoptivforældrene

Ifølge den hollandske rapport rejste flere adoptivforældre fra 1978-84 selv til Indonesien for at hjemtage barnet. Barnet blev overdraget til adoptanterne og adoptanterne fik en notar-erklæring (*notary's statement*). Adoptanterne betalte i den forbindelse adoptionsomkostningerne til de indonesiske myndigheder.

6. En indonesisk dommer godkendte adoptionen

Fra 1978 blev en afgørelse fra retten (*Dewan Nasional*) påkrævet. Dette foregik ved en høring. De biologiske forældre var ikke til stede ved høringen, mens adoptanterne i nogle

tilfælde var til stede i retten. Fra 1981 blev det juridisk præciseret, at mindst én potentiel adoptivforælder skulle være til stede. Efter retsmødet blev forældremyndigheden formelt overdraget.

7. Barnet udrejste af Indonesien

Efter domstolsafgørelsen fik barnet udstedt et udrejsedokument af den indonesiske migrationstjeneste. Herefter blev sagens relevante dokumenter (med kursiv herover) sendt til den hollandske ambassade i Indonesien. På baggrund af dem fik barnet udstedt et visum, som barnet kunne rejse på. Før 1978 blev de fleste børn eskorteret til Holland. Herefter hjemtog de fleste adoptanter selv børnene.

8. Adoptionen blev endeligt gennemført

Kort efter indrejsen i Holland blev der ansøgt om opholdstilladelse hos immigrationsmyndighederne i Holland. Adoptanterne fik formelt værgemål over barnet gennem den lokale domstol i Holland. Efter et år kunne barnet formelt adopteres efter hollandsk lov.

Formidlingen fra Indonesien til Danmark

3.1 DANMARKS SAMARBEJDE MED INDONESIAEN

3.1.1 Antallet af adoptioner

Der blev foretaget i alt 50 adoptioner fra Indonesien til Danmark i årene 1973-1981. DanAdopt formidlede 48 adoptioner, mens AC Børnehjælp formidlede 2 adoptioner. Herudover blev én adoption formidlet gennem DanAdopt i 1998.

	DanAdopt	AC Børnehjælp	I alt
1973	0	1	1
1974	0	0	0
1975	0	0	0
1976	1	0	1
1977	4	1	5
1978	10	0	10
1979	11	0	11
1980	12	0	12
1981	10	0	10
1998	1	0	1
I alt	49	2	51

I tabellen er ikke inkluderet internationale adoptioner, som eventuelt er foretaget i perioden uden de adoptionsformidlende organisationers bistand (private adoptioner).

3.1.2 Samarbejdsparter

DanAdopt samarbejdede med forskellige organisationer og børnehjem i fire områder i Indonesien:

- Jakarta (beliggende nordvest på øen Java)
- Yogyakarta (beliggende midt/syd på øen Java)
- Surabaya (beliggende nordøst på øen Java)
- Malang (beliggende midt/øst på øen Java)

DanAdopts skiftende kontaktpersoner havde til opgave at varetage kontakten til de forskellige børnehjem og assistere de ansøgere, som rejste til Indonesien for at hjemtage børn.

3.1.3 DanAdopts kontaktpersoner i Indonesien

Det fremgår af DanAdopts korrespondance, at DanAdopts organisering i Indonesien kom i stand på grund af et dansk par, som havde adopteret i Indonesien. Adoptanterne var bosat i Jakarta og havde adopteret to børn.

Parret kom i kontakt med et andet dansk par, som gerne ville adoptere i Indonesien via "Gruppe 2"³. Parret tilbød DanAdopt at assistere det danske par. Derudover tilbød parret at undersøge mulighederne for, at DanAdopt kunne indlede et samarbejde om international adoption fra Indonesien⁴. DanAdopt aftalte med parret, at hustruen skulle assistere i gruppe 2-sagen og yderligere tre adoptionssager.

DanAdopts første kontaktperson opsøgte forskellige børnehjem og organisationer med henblik på at etablere et samarbejde. Så vidt det fremgår af korrespondancen opsøgte hun organisationerne og børnehjemmene direkte. Det fremgår ikke af korrespondancen, at andre organisationer eller mellemlid har været en del af DanAdopts samarbejdsstruktur.

I de følgende år, fra sidst i 1976 til 1981, havde DanAdopt forskellige navngivne kontaktpersoner. Kontaktpersonerne var ægtefæller til udstationerede danskere.

Flere af DanAdopts kontaktpersoner arrangerede selvstændigt donationer af fx medicin til børnehjemmene. Dette skete fx gennem kontakten til andre danskere bosat i Indonesien.

3.1.3.1 Aflønning af DanAdopts kontaktpersoner

Rollen som kontaktperson i Indonesien har udelukkende været varetaget af danske kvinder, som var udstationerede i Indonesien sammen med deres mænd. Kontaktpersonerne fik dækket deres omkostninger i forbindelse med arbejdet (transport, op-ringninger, forsendelser, udgifter i forbindelse med hjemtagelser etc.). Herudover blev kontaktpersonerne betalt med én hjemrejse til Danmark om året (to rejser, hvis der blev hjemtaget mere end seks børn på et år). Der foreligger regnskab for kontaktpersonernes udgifter fra 1977 til 1981.

Det må antages, at arbejdet som kontaktperson ikke har været et fuldtidsarbejde. Kontaktpersonerne har sandsynligvis heller ikke været afhængige af den indtægt, de kunne få for dette arbejde.

3.1.4 Afslutningen af samarbejdet med Indonesien

Den sidste adoption fra Indonesien blev gennemført i 1981. Derefter forsøgte DanAdopt og kontaktpersonen flere gange at

³ Definition af "Gruppe 2": Adoptioner, hvor en formidlende organisation bistod med at gennemføre en adoption i et land, hvor organisationen ikke havde et aktivt samarbejde.

⁴ På daværende tidspunkt var det ikke et krav ifølge Adoptionsloven, at de danske myndigheder skulle godkende organisationernes eventuelle nye samarbejdslande.

indhente oplysninger om, hvordan adoptionsområdet i Indonesien udviklede sig. Meldingerne de fik fra forskellige kontakter i Indonesien var dog, at international adoption ville blive sværere eller umulig fremadrettet. Formidlingen blev derfor ikke genoptaget.

I august 1982 havde DanAdopt besøg i Danmark af to repræsentanter fra det indonesiske justitsministerium. Det fremgår af DanAdopts interne dokumenter, at de drøftede den daværende situation på adoptionsområdet i Indonesien, og om der ville blive åbnet for adoptioner fra Indonesien igen. De to repræsentanter oplyste, at domstolene på Østjava, hvor de fleste børn til international adoption kom fra, ikke længere ville træffe afgørelse om adoption til udlændinge. Der blev i stedet arbejdet på at placere børnene nationalt og på kun at autorisere én organisation til adoption i hvert område for at gøre op med de mange private adoptioner.

Indonesien indstillede al international adoption pr. 1. januar 1984.

Analyse af formidlingen fra Indonesien til Danmark

4.1 JAKARTA

I Jakarta samarbejdede DanAdopt med organisationen "Sayab Ibu" og de to børnehjem "Gembala Baik" og "Lebak".

Sayab Ibu var, ifølge organisationens egne oplysninger, en privatejet non-profit organisation, som havde licens til at forestå internationale adoptioner af den indonesiske regering. Sayab Ibu drev blandt andet et børnehjem men bistod også i selve adoptionsprocessen.

Sayab Ibu førte også retssagerne i forbindelse med DanAdopts adoptioner fra børnehjemmene "Gembala Baik" (beliggende i Jakarta) og "Lebak" (beliggende 2-3 timers kørsel vest for Jakarta). DanAdopts samarbejde med Gembala Baik og Lebak er beskrevet i afsnit 4.1.3.

4.1.1 Adoptionsproceduren ift. samarbejdet med Sayab Ibu, Gembala Biak og Lebak

Der foreligger i korrespondancen en samarbejdsaftale mellem Sayab Ibu og DanAdopt, som ligeledes beskriver de to organisationers ansvar i adoptionsprocessen og hvilke krav, ansøgere skulle leve op til. Det fremgår blandt andet:

- Hvilke dokumenter, der krævedes fra ansøgerne til domstolsbehandlingen i Indonesien
- Hvilke dokumenter, Sayab Ibu var ansvarlig for at få udarbejdet, bl.a. samtykke fra biologisk mor og biologisk far eller bevis for annoncering efter biologisk mor og biologisk far
- Procedure for oversættelse af dokumenter
- Ansøgernes ophold i Indonesien og fremmøde i domstolen
- Sagens omkostninger (varierede fra område til område), men ca. 750 USD
- Beskrivelse af, hvilke dokumenter barnet skulle forlade landet på.

Det fremgår af korrespondancen med Sayab Ibu, at DanAdopt løbende har sendt danske indfødsretsbeviser til Sayab Ibu efter endt sagsbehandling i Danmark.

Af en forklaring til procedurerne fremgår det bl.a., at adoption, særligt international adoption, er et omstridt emne i Indone-

sien, da den dominerende religion er imod adoption. Det fremgår endvidere, at der ikke findes nogen national adoptionslovgivning.

Proceduren for, hvordan en adoptionssag skulle foregå, er beskrevet på følgende måde:

1. DanAdopt sendte ansøgernes sag til Sayab Ibu
2. Ved ansøgernes sag skulle vedlægges tre dokumenter (skabeloner til udfyldelse af barnets helbreds- og baggrundsoplysninger), som Sayab Ibu skulle udfylde og sende retur til DanAdopt, når Sayab Ibu matchede et par til ansøgerne
3. Statsamtet godkendte matchet på baggrund af de dokumenter, som Sayab Ibu sendte til DanAdopt
4. DanAdopt sendte "power of attorney" til Sayab Ibu
5. Sayab Ibu gav besked til DanAdopt, når sagen var klar i Indonesien
6. Ansøgerne rejste til Indonesien (ca. 2-4 uger) for at hjemtage barnet og deltage i retshandlingen
7. Der blev udstedt indonesisk pas til barnet efter retssagens afslutning
8. Ansøgerne betalte for sagens omkostninger direkte til Sayab Ibu, inden de forlod Indonesien.

Efter ansøgerne havde accepteret matchningen af barnet, begyndte Sayab Ibu at forberede retssagen. Det ses af adoptionssagerne, at Sayab Ibu oftest bad ansøgerne om at vælge et kommende navn til barnet allerede inden retsmødet. Det nye navn blev brugt ved fødselsregistreringen. Fødselsregistreringen blev udarbejdet på det lokale borgmesterkontor, og det fremgår af attesterne, at de er udstedt med henblik på adoption og kun var gyldige i seks måneder.

4.1.2 Samarbejdet med Sayab Ibu

Af korrespondancen fremgår det, at Sayab Ibu var særligt fokuseret på den del af samarbejdsaftalen, som handlede om forventningerne til de danske ansøgere. Det ses bl.a. ved, at organisationen ikke ville matche børn til ansøgere, der allerede havde et barn, eller som ikke levede op til ægteskabskravet, på trods af at DanAdopt ved et par lejligheder alligevel sendte sådanne sager til Sayab Ibu.

Der var dog også eksempler på situationer, hvor ansatte i Sayab Ibu agerede mod organisationens egne retningslinjer. I de tilfælde var det DanAdopts kontaktpersons opfattelse, at det ikke var forhold, som ledelsen i Sayab Ibu var vidende om, men at de ansatte agerede på egen hånd. Eksemplerne er bl.a.:

- September 1979 (brev fra kontaktpersonen til DanAdopt): En ansat hos Sayab Ibu havde tilbudt DanAdopt tvillinger til bortadoption. Den ene tvilling havde dog brug for yderligere undersøgelser, som kontaktpersonen havde indvilget i at sørge for. Inden kontaktpersonen havde nået at arrangere undersøgelsen, havde den ansatte dog adopteret den raske tvilling bort, selvom Sayab Ibu havde lovet den biologiske mor, at tvillingerne ville blive sammen. Den anden tvilling blev ikke adopteret til Danmark. DanAdopt og kontaktpersonen blev enige om ikke at samarbejde med den pågældende medarbejder igen. Senere blev medarbejderen taget fra arbejdet med adoption, da hun blev afsløret i at have krævet store kontantbeløb af adoptanter i forbindelse med adoptioner.
- November 1979 (brev fra kontaktpersonen til DanAdopt): Kontaktpersonen fik tilbudt to børn fra en medarbejder på Sayab Ibu. De to børn kom fra en jordemoder og ville ikke blive placeret på Sayab Ibus børnehjem. Sayab Ibu ville heller ikke køre sagen i retten. DanAdopt skulle betale ca. 1.200 d.kr⁵. Kontaktpersonen afviste de to børn og begrundede det overfor DanAdopt med, at en normal fødsel kostede omkring 240 d.kr., hvortil der skulle lægges penge til medicin og eventuel hjemrejse til den biologiske mor. Kontaktpersonen skrev bl.a. "så du kan selv regne den historie ud". Kontaktpersonen tilbød ca. 400 d.kr. pr. barn, da hun i så fald var overbevist om, at jordemoderen ville sige nej. Børnene blev ikke adopteret til Danmark.
- Februar 1981 (Brev fra kontaktpersonen til DanAdopt): Et hold adoptanter havde glemt at betale en medarbejder på Sayab Ibu for at få barnets pas hurtigere igennem. Kontaktpersonen var nødt til at betale medarbejderen, Anieke, for barnets pas, og det var hun ikke begejstret for, da penge under bordet var strengt forbudt. Kontaktpersonen skrev dog, at det var ret almindeligt. Hun skrev endvidere, at hun ville tale med Anieke om problemet, da DanAdopt nødtigt skulle "ryge i fedtefadet på den slags". Den ekstra betaling for at få pas hurtigere igennem ses i flere tilfælde i forbindelse med sager fra Sayab Ibu. I de beskrevne tilfælde er det altid gennem den samme medarbejder i Sayab Ibu (Anieke).

⁵ Det har ikke været muligt, at finde præcise oplysninger om kursen på indonesiske rupiah (irp) i forhold til danske kroner i denne periode. Med udgangspunkt i DanAdopt udgiftsbilag er der derfor i dette notat regnet med at 10.000 irp svarede til ca. 80 d.kr.

Sayab Ibu skrev i oktober 1981 til DanAdopt, at fire ministerier i Indonesien havde anbefalet at indstille international adoption. Derfor indstillede Sayab Ibu formidlingen og modtog ikke flere sager fra Danmark.

4.1.2.1 Frigivelsen

Børnene formidlet gennem Sayab Ibu kom fra organisationens egne børnehjem. Sayab Ibu gjorde opmærksom på, at der blev opgivet flest drenge til international adoption, da piger ofte blev adopteret nationalt.

Ifølge korrespondancen mellem DanAdopt og Sayab Ibu var børnenes biologiske mødre fattige, oftest enlige kvinder. De biologiske mødre efterlod børnene på børnehjem, fordi de ikke havde råd til at tage vare på dem.

Af samme korrespondance fremgår det, at Sayab Ibu først kunne matche et barn til international adoption, hvis den biologiske mor havde samtykket til adoptionen. Alternativt skulle Sayab Ibu indrykke en annonce i avisen minimum tre gange for at søge efter de biologiske forældre.

Grunden til annonceringen var blandt andet, at mødre ofte opgav falsk navn og kontaktoplysninger, når barnet f.eks. skulle behandles på et hospital. På den måde slap de biologiske forældre for at betale for barnets behandling, som ellers havde været umulig. Hvis barnet ikke blev afhentet efter endt behandling, blev barnet placeret på et børnehjem. For at sikre at de biologiske forældre havde mulighed for at hente barnet og vidste, hvor barnet opholdte sig, var børnehjemmet derfor forpligtet til at annoncere efter de biologiske forældre.

I de adoptionssager, Ankestyrelsen har set fra Sayab Ibu, har der været tale om børn, som var blevet forladt af deres biologiske mor kort efter fødslen. Børnene, som dermed var i hospitalets varetægt, blev efterfølgende flyttet til Sayab Ibu. I forbindelse med at barnet blev overflyttet til Sayab Ibu, blev der udstedt en erklæring, hvor hospitalet officielt overdrog ansvaret for barnet til Sayab Ibu (Certificate og Surrender of a Child).

4.1.2.2 Matchningen

Af korrespondancen fremgår det, at DanAdopt sendte ansøgeres sager til Sayab Ibu, så der lå 3-5 ansøgninger hos organisationen ad gangen.

Ud fra de ansøgninger, som Sayab Ibu havde liggende, matchede organisationen et barn. Sayab Ibu meddelte derefter DanAdopt, at de havde matchet et barn til et bestemt ansøgerpar.

Det lader derfor til, at det konkrete match blev foretaget af Sayab Ibu.

Det fremgår dog af den løbende korrespondance, at kontaktpersonerne ofte besøgte børnehjemmet for at tale med personalet. Her blev det ofte nævnt eller antydnet, hvilke børn der evt. kunne adopteres til Danmark. Fx skrev kontaktpersonen efter besøg hos Sayab Ibu:

- "... Hun tilbød endda, at vi kunne tage en lille pige som hed Tina... jeg takkede nej...".
- "... Mrs. Ma'mum havde jo sagt at de ville holde en lille dreng til den næste danske familie... ved gud om ikke de havde givet ham til et andet land...".
- "... der var en lille dreng fra maj måned som var "ledig"..."

Der findes i korrespondancen mellem kontaktpersonerne og DanAdopt mange af disse eksempler. Eksemplerne er ikke udelukkende i forhold til Sayab Ibu, men gør sig gældende ved alle samarbejdsparter.

4.1.3 Samarbejdet med Gembala Baik og Lebak

4.1.3.1 Gembala Biak

Gembala Baik lå i Jakarta og var et børne- og barselshjem. Børnehjemmet var ikke organiseret under Sayab Ibu, men Sayab Ibu bistod DanAdopt og børnehjemmet med behandlingen af adoptionssager.

DanAdopts kontaktpersoner på børnehjemmet var Sister Helen og Sister Cecilia.

Kontaktpersonen skrev til DanAdopt om Gembala Baik, at børnehjemmet drev et hjem, hvor enlige mødre kunne opholde sig indtil fødslen. Fødslen foregik på en fødeklinik (oftest klinikken Malania), hvor mødrene bagefter kunne opholde sig i op til to uger. Hvis en mor ikke ønskede at beholde barnet, blev barnet senere placeret på børnehjemmet.

Hun skrev desuden, at børnene, der kommer fra Gembala Baik, som regel var sunde børn, da de biologiske mødre havde boet på hjemmet og fået god kost og pleje under graviditeten.

De fleste børn, som blev adopteret til Danmark, opholdte sig på klinikken Melania frem til hjemtagelsen. Adoptanterne betalte for barnets ophold direkte til klinikken.

Det ses af korrespondancen, at DanAdopt har sendt opfølgingsrapporter til Gembala Baik.

4.1.3.2 Lebak

Rumah sakit Misi "Lebak" var et børnehjem i Rangkasbitung (2-3 timers kørsel vest for Jakarta), som blev ledet af Sister Kathleen og senere Sister Jeanne D'Arc. Proceduren for adoptioner fra dette børnehjem var de samme som fra Gembala Baik, dvs. at Sayab Ibu forestod selve adoptionsprocessen.

I november 1979 fik DanAdopt et barn i forslag gennem Sister Kathleen, selvom barnet ikke opholdte sig på Lebak. Barnet var sendt tilbage til Indonesien efter at have været adopteret til et spansk par. Barnets opholdte sig hos den private formidler Mrs. Wunnick. Ifølge kontaktpersonens beskrivelse var Mrs. Wunnick ikke "sponsoreret" af regeringen. Derfor måtte Sayab Ibu ikke vide, at barnet opholdte sig der, selvom det var Sayab Ibu, der skulle føre sagen i retten. Barnet blev adopteret til Danmark.

Måned efter sendte kontaktpersonen en avisartikel til DanAdopt, hvor flere mellemmand og børnehjem mistænkte for handel med børn. Kontaktpersonen havde noteret på artiklen, at et af de steder, der var nævnt i avisen, formodentlig var Mrs. Wunnick. Kontaktpersonen vedlagde også en politirapport, som beskrev anholdelsen af fire kvinder, som var mistænkt for at sælge børn til adoption. Det nævnes i rapporten, at det kun var tilladt at have børn i pleje, hvis institutionen var "officiel". Straffen var op til seks års fængsel.

Det er ikke nævnt i korrespondancen, om Mrs. Wunnick var en af de anholdte. Det er dog indikeret, at Mrs. Wunnick ikke var "sponsoreret" af regeringen. Det kunne indikere, at det ikke har været lovligt for Mrs. Wunnicks at have børn i pleje.

Da Sister Jeanne D'Arc overtog ledelsen af Lebak, valgte hun at stoppe med internationale adoptioner. De få børn, der derefter blev opgivet til international adoption fra Lebak, blev flyttet til Gembala Biak.

Det ses af korrespondancen, at der er gennemført 13 adoptioner fra Jakarta i årene 1977 til 1981. Heraf var minimum tre adoptioner gennem Lebak og minimum to adoptioner gennem Gembala Baik.

4.1.3.1 Frigivelsen

I de adoptionssager Ankestyrelsen har set fra Gembala Biak og Lebak, er der udarbejdet medical report på børnene. I nogle tilfælde var dele af medical report udfyldt af DanAdopts kontaktperson og underskrevet og stemplet af klinikken Melania. Dette indikerer, at DanAdopt har haft kendskab til, hvilke børn, der var bestemt til at skulle adopteres til Danmark, før barnet var matchet.

Det indikerer også, at DanAdopts kontaktpersoner i nogle tilfælde var tæt på den proces, der gik forud for matchningen på Gembala Biak og Lebak. Det kan indikere, at DanAdopts kontaktpersoner har haft mulighed for at influere børnehjemmene i forhold til, hvilke børn der blev matchet til hvilke lande.

I de medical reports, Ankestyrelsen har set, er der sparsomme oplysninger om barnets biologiske ophav. Ofte fremgår navn og alder på biologisk mor, men ikke yderligere. Der er dog oplysninger om fødslen og barnets tilstand umiddelbart efter fødslen.

I de fleste af de adoptionssager, Ankestyrelsen har set, foreligger der et samtykke fra den biologiske mor (Certificate for Child Transfer), hvor hun overdrager ansvaret for barnet og barnets fremtid til Sayab Ibu. Herudover er der i sagerne et dokument med oplysninger om barnets baggrund og baggrunden for placering på Gembala Biak (Case Study).

4.1.3.2 Matchningen

På Gembala Baik kontaktede Sister Helen eller Sister Cecilia DanAdopts kontaktperson direkte, når der var et barn til adoption. DanAdopts kontaktperson kontaktede derefter Sayab Ibu, som stod for håndteringen af adoptionssagen.

DanAdopt sendte ikke ansøgers sager til hverken Gembala Baik eller Lebak. Derfor valgte DanAdopt eller DanAdopts kontaktperson, hvilke ansøgere barnet skulle gå til ud fra de ansøgers sager, som de vidste lå hos Sayab Ibu. Det må derfor antages, at i sager fra disse to børnehjem var det DanAdopt, som reelt matchede ansøgerne med det konkrete barn.

4.1.4 Omkostninger og donationer i forbindelse med adoptioner fra Jakarta

I korrespondancen indgår udgiftsbilag på de enkelte adoptioner. Fx fremgår det, at adoptanterne betalte ca. 2.000 – 2.600 d.kr. i adoptionsgebyr til Sayab Ibu.

Adoptanterne betalte også mellem 800 til 3.000 d.kr. til det hjem, barnet opholdte sig på (for pleje, tøj, medicin, undersøgelser etc.).

Herudover betalte adoptanterne mellem 400 til 2.000 d.kr. til DanAdopts kontaktperson til at dække de omkostninger, hun havde haft udlæg for.

Efter hjemtagelsen donerede adoptanterne desuden mellem 400 og 600 d.kr. til børnehjemmene gennem DanAdopt.

Det ses af korrespondancen, at DanAdopt donerede et samlet beløb til hver af de tre børnehjem på ca. 800-1.600 d.kr. om året. I disse donationer indgik også de donationer, adoptanterne havde givet.

I forbindelse med donationerne har DanAdopt bedt om at få besked om, hvad midlerne blev brugt til. Sayab Ibu har i den forbindelse fx svaret, at midlerne er blevet brugt til hjælp til handicappede børn, børns pleje på børnehjemmene etc. Der foreligger dog ikke specifik dokumentation for dette.

4.2 YOGYAKARTA

I området Yogyakarta samarbejdede DanAdopt med organisationen "Yayasan Kasih Sayang Anak" ledet af Dr. Lucas Budi Gunawan. Organisationen drev barselsklinikken "Bersalin", hvor de fleste børn opholdte sig til frem til adoptionen.

Det ses af DanAdopts dokumenter at DanAdopt gennemførte 19 adoptioner fra Yogyakarta fra 1978 til 1981.

4.2.1 Adoptionsproceduren i forbindelse med samarbejdet med Dr. Gunawan

Så vidt det ses af DanAdopts dokumenter, stod Dr. Gunawan selv for adoptionsprocedurerne, som mere eller mindre svarede overens med procedurerne ved Sayab Ibu. Dr. Gunawan fik dog hjælp af sin hustru Mrs. Gunawan og en assistent Mrs. Prapti i forbindelse med procedurerne.

DanAdopts kontaktperson skrev til DanAdopt i forbindelse med opstarten af samarbejdet med Dr. Gunawan, at han virkede knapt så "krævende" i forhold til kravene om ægteskabsvarighed, egne biologiske børn etc. som samarbejdsparterne i Jakarta (Sayab Ibu).

Det er dog også beskrevet i korrespondancen, at Dr. Gunawan i nogle tilfælde behandlede sagerne for hurtigt. I 1977 fik DanAdopt fx kontaktpersonen til at indskærpe over for Dr. Gunawan, at han under ingen omstændigheder måtte igangsætte retsproceduren i Indonesien, før matchet var godkendt i Danmark, og at han skulle holde sig til de guidelines, som DanAdopt havde sendt til ham.

Der fremgår en adoptionsdom fra "State Court of Sleman" i de adoptionssager, som Ankestyrelsen har set. Af dommen fremgår ansøgerne som barnets "adoptivforældre", og det fremgår, at barnet adopteres af ansøgerne.

Selvom dommen fra den indonesiske domstol omtaler en adoption, blev sagen efterfølgende behandlet som en plejesag i

Danmark. Det vil sige, at der i Danmark blev udarbejdet en plejerapport på barnet efter hjemtagelsen, som anbefalede en adoption. Først derefter blev der gennemført en adoption i Danmark.

Det ses af korrespondancen, at der løbende er sendt opfølgingsrapporter til Dr. Gunawan. Dr. Gunawan henvendte sig også til DanAdopt efter samarbejdets ophør for at få præciseret adoptanternes kontaktoplysninger.

4.2.2 Samarbejdet med Dr. Gunawan

De børn, der blev adopteret til Danmark fra Dr. Gunawan, blev oftest født på Bethesola Hospital i Yogyakarta. Dr. Gunawan var læge og gynækolog på hospitalet og tilså mødrene under graviditeten.

Dr. Gunawan oplyste til DanAdopt, at mødrene ofte var indlagt anonymt eller under falsk navn. Derfor var der sjældent oplysninger om børnenes biologiske ophav. Efter fødslen blev den biologiske mor og barnet flyttet til klinikken "Bersalin". Barnet opholdte sig oftest her frem til hjemtagelsen.

Det er beskrevet flere gange i korrespondancen, at børnene på "Bersalin" ikke havde det godt og var understimulerede. I 1980 videresendte Dr. Gunawan selv et brev fra en pædiater, som havde hjulpet ham på klinikken.

Pædiateren var bekymret for børnene, som han beskrev som stærkt understimulerede og flere med hudsygdomme pga. eksponeringen for myggestik, og fordi de lå stille i lange perioder. Han foreslog, uden honorar, at hjælpe Dr. Gunawan med vurderinger af børnene, så de kunne placeres hurtigere enten i plejefamilier eller ved adoption.

DanAdopt svarede Dr. Gunawan, at de bakkede op om lægens forslag og foreslog, at DanAdopts næste donation skulle bruges til at opbygge et plejesystem.

4.2.2.1 Frigivelsen

Ifølge Dr. Gunawan kunne en adoption gennemføres på to måder:

1. Dr. Gunawan fik overdraget forældremyndigheden over barnet fra den biologiske mor, hvorefter sagen kunne optages i retten. I det tilfælde blev den endelige adoption foretaget i Danmark, og barnet forblev indonesisk statsborger, indtil den danske adoptionsbevilling var sendt til Indonesien.

2. De biologiske forældre samtykkede til adoptionen ved fremmøde i retten, hvor barnet blev overdraget direkte til adoptanterne. Ifølge Dr. Gunawan blev barnet i det tilfælde adopteret efter indonesisk ret, og adoptionen skulle derfor blot kunne anerkendes efter dansk ret.

Ifølge korrespondancen foretrak Dr. Gunawan en proces, hvor han fik overdraget forældremyndigheden forud for retssagen. Forældremyndigheden kunne iflg. korrespondancen først overdrages, når barnet var to måneder gammel. I de adoptionssager, Ankestyrelsen har set, havde Dr. Gunawan eller institutionen (Yayasan Kasih Sayang Anak) forældremyndighed over børnene (guardianship) forud for retssagen. Der fremgår ikke samtykke fra de biologiske forældre på sagerne.

Der fremgår ikke fødselsregistreringer i de adoptionssager, Ankestyrelsen har set fra Yogyakarta. Det fremgår dog af dommene, at en fødselsregistrering har været forelagt domstolen i forbindelse med retssagerne.

4.2.2.2 Matchningen

DanAdopt sendte papirerne på ansøgere til Dr. Gunawan, som han havde liggende forud for match. Det må antages, at intentionen var, at Dr. Gunawan skulle foretage matchningen. Fx indskærpede DanAdopt over for Dr. Gunawan i 1980, at det var vigtigt, at han matchede børnene på baggrund af ansøgerens "homestudies". Det var ifølge DanAdopt vigtigt, da DanAdopt ikke selv måtte matche iflg. organisationens autorisation.

Der ses dog også tilfælde i korrespondancen, hvor DanAdopt eller DanAdopts kontaktperson tydeligvis er inde over at flytte rundt på match og foreslå eventuelle omfordelinger.

Dr. Gunawan gav besked til DanAdopt, når han havde matchet et barn, hvorefter han sendte barnets medical report og fotos til DanAdopt. I de adoptionssager, Ankestyrelsen har set, er der ingen oplysninger om biologisk mor i medical report. Der er dog oplysninger om fødslen og barnets tilstand ved fødslen.

4.2.3 Omkostninger og donationer i forbindelse med adoptioner fra Yogyakarta

I korrespondancen indgår opgørelser over omkostninger i forbindelse med adoptioner gennem Dr. Gunawan. DanAdopt betalte mellem 5.000 og 8.500 d.kr. pr. sag (som indeholdte sagens omkostninger og udgifter til barnets pleje). Herudover donerede DanAdopt ca. 15.000 d.kr. om året til Dr. Gunawan bl.a. i form af hospitalsudstyr.

Det ses af opgørelserne, at der i omkostninger til barnets pleje også indgik fx udgifter i forbindelse med fødslen og pleje til

den biologiske mor forud for adoptionen. Det er ikke yderligere specificeret, hvad disse udgifter dækkede over.

4.3 SARABAYA OG MALANG

I Sarabaya samarbejdede DanAdopt med børnehjemmet Matahari Terbit ledet af Miss Widjaja. Dette samarbejde startede i 1977. Miss Widjaja blev overflyttet til et andet børnehjem i Malang i 1980, hvor samarbejdet fortsatte.

De to børnehjem, som Miss Widjaja var leder af, var begge organiseret under Frelsens Hær International. Ud over børnehjemmene for små børn i Sarabaya og Malang, ledede Miss Widjaja ligeledes hjem for større børn og hjem for enlige gravide kvinder.

Da Miss Widjaja blev flyttet til Malang, fortsatte DanAdopt også samarbejdet med den nye leder af børnehjemmet i Sarabaya, Mrs. Lumbanradja.

Det ses, at der fra 1977 til 1981 er gennemført 12 adoptioner fra Sarabaya og fire adoptioner fra Malang.

4.3.1 Adoptionsprocessen i forbindelse med samarbejdet med Miss Widjaja

I forbindelse med opstarten af samarbejdet med Miss Widjaja skrev kontaktpersonen til DanAdopt, at børnene fra Miss Widjajas børnehjem "ser meget sundere ud end på de andre børnehjem".

Hun skrev endvidere, at der på det tidspunkt var en dreng og to piger på børnehjemmet. Drengen var klar til adoption, da han var tvilling, og den biologiske mor kun ville beholde den ene. De to piger var ikke klar til adoption, da de biologiske mødre var forsvundet. Dermed kunne Miss Widjaja ikke opgive dem til adoption.

Det kan indikere, at Miss Widjaja har fulgt overordnede retningslinjer for, hvornår børn kunne frigives til adoption, og at dette indebar et samtykke fra den biologiske mor, også selv om den biologiske mor var forsvundet. Dette adskiller sig fra børnene i fx Jakarta, hvor Sayab Ibu kunne annoncere efter de biologiske forældre i avisen, hvis de var forsvundet og derefter kunne bortadoptere barnet. Det fremgår ikke af DanAdopts dokumenter om forskellen skyldes forskellige lokale retningslinjer eller om Miss Widjaja selv har lagt denne restriktion på frigivelserne.

De første to adoptionssager fra 1977 blev ikke ført ved en domstol, men blev afgjort ved en notar. Derfor hentede de

danske ansøgere heller ikke børnene i Indonesien. Børnene blev eskorteret til Danmark af kontaktpersonen.

I senere sager hyrede Miss Widjaja en advokat til at føre sagen ved domstolen i Sarabaya. Da Miss Widjaja senere blev overflyttet til Malang, benyttede hun samme advokat som i Sarabaya. Proceduren for adoptioner gennem Miss Widjaja svarede mere eller mindre til procedurerne ved Sayab Ibu.

Det ses af korrespondancen mellem DanAdopt og Miss Widjaja, at der løbende er blevet sendt opfølgingsrapporter til Miss Widjaja.

4.3.2 Samarbejdet med Miss Widjaja

Generelt fremgår det af korrespondancen mellem DanAdopt og kontaktpersonerne, at de havde et godt forhold til Miss Widjaja, og at Miss Widjaja satte pris på samarbejdet med DanAdopt.

Det ses fx da Miss Widjaja blev overflyttet til Malang. I den forbindelse skrev kontaktpersonen til DanAdopt, at Miss Widjaja var bekymret for, hvilken indstilling den nye leder af børnehjemmet i Sarabaya havde til adoption. Derfor havde Miss Widjaja arrangeret, at to børn blev flyttet til børnehjemmet "Siti Miriam" i byen Lawang, sådan at børnene senere kunne adopteres til Danmark. Til de øvrige ansatte på børnehjemmet i Sarabaya havde hun sagt, at kontaktpersonen havde hentet de to børn for at sende dem til Danmark. På den måde hjalp Miss Widjaja med at "sikre" to børn til DanAdopt.

I august 1981 modtog DanAdopt en henvendelse fra en norsk familie, som havde adopteret to børn fra Miss Widjaja i Sarabaya (senest i 1979). Familien oplyste, at den norske organisation havde afsluttet samarbejdet med Miss Widjaja pga. økonomisk svig og "sorte adoptioner". De oplyste, at bestyrerinden derfor var blevet flyttet til et børnehjem i Malang. DanAdopt spurgte Miss Widjaja ind til oplysningerne, men Miss Widjaja afviste beskyldningerne med, at der var tale om en misforståelse.

Det ses ikke af de tilgængelige oplysninger, at DanAdopt reagerede yderligere på oplysningerne. I juli 1981 skrev Miss Widjaja til DanAdopt, at hun indstillede arbejdet med adoptioner, da internationale adoptioner var blevet meget upopulære i Indonesien. Hun skrev blandt andet, at immigrationskontorene ikke længere ville udstede pas til børnene.

I maj 1982 oplyste Miss Widjaja, at hun skulle flyttes til et børnehjem i Manado (beliggende i det nordlige Sulawesi, ca. 3.000 km nord for Malang).

4.3.2.1 Frigivelsen

De børn, som blev adopteret gennem Miss Widjaja, opholdte sig på de børnehjem, som Miss Widjaja var leder af.

Af korrespondancen fremgår det, at børnene blev anbragt på børnehjemmene af deres forældre, hvis de ikke var hittebørn. Det fremgår også, at Miss Widjaja tog ud til landsbyer omkring Sarabaya og Malang, hvorfra der også kom børn til børnehjemmet. Da Miss Widjaja blev flyttet til Malang, samarbejdede hun blandt andet med et børnehjem i Lawang, som nogle gange havde børn til adoption.

Det må derfor formodes, at børnene, der er adopteret til Danmark, ikke nødvendigvis kommer fra byerne Sayabaya og Malang men kan stamme fra landsbyerne omkring.

I de adoptionssager, Ankestyrelsen har set, foreligger der medical report. Børnene er alle født på børnehjemmene eller har opholdt sig der fra fødslen. Der er i rapporterne sparsomme oplysninger om barnets biologiske ophav, der er dog oplysninger om fødslen og barnets tilstand umiddelbart efter fødslen.

I de fleste af de adoptionssager, Ankestyrelsen har set, foreligger der en erklæring, hvor den biologiske mor overdrager ansvaret for barnet til børnehjemmet enten i Surabaya eller i Malang. Der er ligeledes refereret til disse erklæringer i adoptionsdommene. I et enkelt tilfælde bekræftede de biologiske forældre også deres samtykke ved fysisk fremmøde under retssagen.

4.3.2.2 Matchningen

DanAdopt sendte ansøgninger til Miss Widjaja, som hun havde liggende forud for matchning. Dog fremgår det af korrespondancen, at den reelle matchning ofte blev foretaget af DanAdopt.

Det fremgår af korrespondancen, at Miss Widjaja i forbindelse med de første adoptioner afventede, at den danske godkendelse til det konkrete barn blev sendt til hende, inden hun ville fortsætte sagen i Indonesien. Miss Widjaja krævede ligeledes et dokument fra det danske justitsministerium om, at adoptionen ville kunne gennemføres i Danmark. Det tyder på, at Miss Widjaja har været vidende om og har efterlevet den procedure for adoption, som hun har fået beskrevet af de lokale myndigheder og af DanAdopt.

4.3.3 Omkostninger og donationer i forbindelse med samarbejdet med Miss Widjaja

I korrespondancen med Miss Widjaja indgår opgørelser over udgifter i forbindelse med de enkelte adoptionssager fra børnehjemmet i Sarabaya. Der har ifølge opgørelserne været udgifter til de enkelte sagers gennemførelse (fx advokatsalær og pleje af barnet) på ca. 2.000-4.000 d.kr. pr. sag.

Herudover har DanAdopt doneret ca. 4.000-6.000 d.kr. til børnehjemmet én eller to gange om året (fra juli 1977 til oktober 1981).

Af korrespondancen med Miss Widjaja fremgår det, at adoptionssagens omkostninger ("legal expences") var ca. 1.000 kr. pr. sag.

Det er desuden beskrevet i korrespondancen med Miss Widjaja, at DanAdopt "sponsorerede" to børn, som havde brug for særlig medicin eller dyrere hospitalsophold. Det ene barn var handicappet og døde efter få måneder. Det andet barn endte med at blive adopteret til Danmark. Det var i forbindelse med sponsoreringen af dette barn aftalen, at barnet skulle adopteres til Danmark efter endt behandling.

DanAdopt sponsorerede også to mødres udgifter til ophold og fødsel. Miss Widjaja skrev i den forbindelse til DanAdopt, at mødrene ville bortadoptere børnene, og at børnene derfor kunne adopteres til Danmark. DanAdopt indvilgede i at sponsorere mødrene med det forbehold, at hvis mødrene endte med at ville beholde børnene, eller hvis børnene ikke var "passende" til adoption (fx et handicappet barn), så skulle DanAdopts sponsorat "genovervejes".

I Malang betalte DanAdopt ca. 5.000-6.000 d.kr. pr. adoptionssag. Lidt over halvdelen udgjorde sagens omkostninger, resten udgjorde udgifterne til barnets pleje. Hertil kom donationerne til børnehjemmet. DanAdopt lavede to donationer til børnehjemmet i Malang, senest i oktober 1981. DanAdopt har noteret i forbindelse med donationerne, at de skulle bruges til "forbedring af institutionen" og "indkøb af møbler".

Børnenes ophold på de to børnehjem, som Miss Widjaja drev, varierede i længde. De tilgængelige oplysninger om omkostningerne i forbindelse med adoptionssagen og barnets pleje, sammenholdt med de betalinger, der er sket til børnehjemmene, tyder på, at der ikke kan have været et stort økonomisk incitament for Miss Widjaja ifm. adoptionerne til Danmark.

Resultater af undersøgelsen

Formålet med undersøgelsen har været at afdække, om DanAdopts formidling af børn fra Indonesien havde sammenfald med den hollandske formidling, herunder om der blev formidlet børn fra børnehjemmet Kasih Bunda eller øen Biak til Danmark.

De oplysninger, som har været tilgængelige for Ankestyrelsen om formidlingen fra Indonesien til Danmark, vidner overordnet set om en proces, der ikke har været forbundet med ulovlig formidling.

Det skal dog i den forbindelse nævnes, at formidlingen fra Indonesien i 1970'erne og 1980'erne, ligesom fra mange andre lande, var forholdsvis ureguleret sammenlignet med i dag. På daværende tidspunkt var der, set med nutidens øjne, ikke tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger til stede, der kunne sikre det enkelte barns rettigheder. Dette gjorde sig gældende i forhold til det indonesiske system, men også det danske. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at der ikke eksisterede tilstrækkelig regulering af international adoption, at der var risikofaktorer som følge af økonomiske interesser, ligesom der generelt var sparsomme oplysninger i de konkrete adoptionssager om bl.a. barnets baggrund og frigivelse.

Undersøgelsens resultater er beskrevet nærmere herunder.

5.1 DEN DANSKE FORMIDLING IFT. DEN HOLLANDSKE FORMIDLING

Den proces, der er beskrevet i den hollandske rapport, afviger til en vis grad fra den proces, som det har været muligt at afdække i forhold til den danske formidling. En af grundene hertil er formentlig, at den hollandske formidling var langt større end den danske formidling, både i antal adoptioner og i den geografiske spredning i forhold til samarbejdsparter. Grundlaget for beskrivelsen af processen har dermed været langt større i forbindelse med udarbejdelsen af den hollandske rapport.

5.1.1 Regler og procedurer

Regler og procedurer varierede fra område til område i Indonesien. De hollandske adoptioner har derfor sandsynligvis også involveret flere forskellige lokale regler og procedurer. De danske adoptioner har til sammenligning blot involveret fire områders forskellige regler og procedurer.

De områder, hvor DanAdopt havde samarbejdsaftaler, lader til at have haft nogenlunde ens procedurer. Det fremgår ved gennemgangen af det tilgængelige materiale. Det er gennemgående for alle sager, at den reelle adoption blev foretaget i Danmark, da der ikke eksisterede en lov om international adoption i Indonesien i denne periode.

5.1.2 Formidlende organisationer og private formidlere

Det er desuden sigende for den hollandske formidling, at der udover formidlende organisationer også er blevet formidlet børn gennem private formidlere, både i Holland og i Indonesien.

Private adoptioner fra Indonesien har ikke præget den danske formidling. DanAdopt har desuden udelukkende samarbejdet med danske kontaktpersoner. Det ses ikke, at kontaktpersonerne har samarbejdet med lokale mellemænd, kontaktpersoner fra andre lande eller mellemænd tilknyttet andre landes formidlinger.

Af korrespondancen fremgår det, at børnene oftest blev født på klinikker tilknyttet de børnehjem eller institutioner, som DanAdopt samarbejdede med. Det betyder, at disse børn ikke blev flyttet fra sted til sted og dermed ikke håndteret af flere mellemænd eller private formidlere.

I korrespondancen mellem DanAdopt og kontaktpersonerne indgår der flere breve, hvor etiske eller moralske problemstillinger drøftes. Det kan fx være i forbindelse med enkelte adoptioner eller med de personer, kontaktpersonerne møder i Indonesien. De beslutninger, som kontaktpersonerne har taget på DanAdopts vegne, lader ofte til at have været op til den enkelte kontaktpersons egen etik og moral og dermed ikke et mere overordnet organisatorisk værdikodeks. Der er blandt andet eksempler på, at kontaktpersonerne har frasagt samarbejde med mellemænd eller børnehjem, som kontaktpersonerne vurderede agerede uetisk eller for økonomisk profit.

5.1.3 Økonomiske incitamenter

Ankestyrelsen har ikke fundet konkrete eksempler på, at samarbejdsparter privat har modtaget større pengebeløb i forbindelse med adoptionerne til Danmark. Det kan dog ikke udelukkes, at der har været et økonomisk incitament forbundet med adoptionsformidlingen fra samarbejdsparternes side.

Selvom der foreligger opgørelser over adoptionernes omkostninger, så er omkostningerne til børnenes pleje på børnehjemmene ikke altid specificeret. De enkelte børnehjem og klinikker var sandsynligvis ikke statsligt støttet i Indonesien. Derfor kan

disse børnehjem og klinikker have været afhængige af de årlige donationer, som de modtog fra fx adoptionsformidlende organisationer.

Ankestyrelsen har set to eksempler på "sponsorater" af børn og biologiske mødre med henblik på adoption til Danmark. Med nutidens øjne er det problematisk, at DanAdopt har sponsoreret mødre før fødslen med henblik på en fremtidig adoption, ligesom det også er problematisk, at DanAdopt har sponsoreret børns hospitalsophold med henblik på fremtidig adoption.

Det er med nutidens øjne særligt problematisk at sponsorere de biologiske mødre forud for fødslen med henblik på, at børnene skulle adopteres til Danmark. Det forhold, at de biologiske mødres helbred og sikkerhed i forbindelse med graviditet og fødsel har været afhængig af den direkte støtte fra DanAdopt har, alt andet lige, påvirket den biologiske mors stillingtagen til bortadoption. Set i sammenhæng med datidens måde at drive adoptionsformidling på, var det ikke ualmindeligt, at en organisation som DanAdopt støttede fx fødselsklinikker økonomisk, som de også adopterede børn fra. Det var dog oftest ikke støtte af konkrete mødre eller fødsler, men generelle donationer, som tilgik klinikken som helhed.

5.2 ADOPTIONSPROCESSEN

Som nævnt ovenfor adskilte adoptionsprocessen i forbindelse med den danske formidling sig fra den proces, som er beskrevet i den hollandske undersøgelse. Det drejer sig særligt om disse forhold:

- Retsprocessen i Indonesien. I langt de fleste danske adoptionssager traf en indonesisk domstol afgørelse om adoption. Kun de første få adoptioner blev afgjort ved en notarbeslutning i Indonesien. De danske adoptanter skulle være til stede i retten under retssagen, og det krævede en særlig tilladelse eller aftale, hvis kun den ene adoptant kunne møde op. Der var desuden tilfælde, hvor den biologiske mor ligeledes var til stede i retten.
- Hjemtagelse af barnet. Langt de fleste danske adoptanter rejste selv til Indonesien for at hjemtage barnet. Kun ganske få af de første adopterede børn blev eskorteret til Danmark.

I de konkrete adoptionssager, som Ankestyrelsen har gennemgået ses blandt andet:

- At der i alle adoptionssager fremgår en dom fra en indonesisk domstol.

I dommen fra Indonesien er formålet omtalt som en adoption. Ansøgerne omtales som adoptivforældre, og der træffes dom om adoption. At der omtales en adoption i dommen stemmer ikke overens med det, der beskrives i den hollandske rapport om, at der ikke var en lov om international adoption i Indonesien.

Sagernes videre gang kan dog sammenlignes med adoptionsager fra andre lande, hvor der blev truffet afgørelse om plejebringelse i afgiverlandet og efterfølgende om adoption i Danmark. Der er i alle de konkrete adoptionssager Ankestyrelsen har gennemgået, udarbejdet plejerapporter af den amtskommune, hvor adoptanterne boede. Plejerapporterne er blandt andet udarbejdet med henblik på en indstilling til adoption. Der er udstedt dansk adoptionsbevilling i alle de adoptionssager, Ankestyrelsen har gennemgået.

- At fødselsregistrering fremgår på adoptionssagerne eller er omtalt i dommen.

De fødselsregistreringer, som fremgår på adoptionssagerne, er alle udstedt til brug for adoptionssagen. De blev udstedt på det lokale borgmesterkontor med to vidner til stede. De var alle gyldige i seks måneder. I de adoptionssager, hvor der ikke forelå fødselsregistrering, er det omtalt i dommene, at en fødselsregistrering har været forelagt domstolen i forbindelse med retssagen.

I flere af de fødselsregistreringer, som Ankestyrelsen har set, har barnet haft et dansk navn på fødselsregistreringen. Set med nutidens øjne er det bemærkelsesværdigt, at barnet får et dansk navn, inden der er afsagt dom om adoption. Men fødselsregistrering var generelt ikke udbredt i Indonesien på denne tid, med mindre registreringen tjente et specifikt formål. Derfor er det sandsynligt, at fødselsregistreringerne i disse adoptionssager udgør et skridt i forbindelse med selve adoptionssagen og ikke det generelle registreringsformål, som sådanne attester oftest tjener.

- At der foreligger medical reports på alle adoptionssager.

Oplysningerne om barnets ophav i de medical reports, som Ankestyrelsen har set, er sparsomme. Der er som regel oplysninger om den biologiske mors navn, fødselsår og evt. adresse. Oplysninger om den biologiske far fremgår meget sjældent. Der er dog i hovedparten af adoptionssagerne oplysninger om fødslen og barnets tilstand umiddelbart efter fødslen.

Dette indikerer, at børnene er født under forholdsvis kontrollerede forhold med adgang til fødselshjælp og pleje, som det i øvrigt er beskrevet i korrespondancen med de forskellige samarbejdsparter. Det kan samtidig understøtte vurderingen af, at børnene ikke har passeret gennem flere mellemmand eller børnehjem, inden de blev opgivet til adoption. I så fald ville det, alt andet lige, være usandsynligt, at børnehjemmene ville være i besiddelse af konkrete oplysninger om barnets fødsel.

- At der er udarbejdet baggrundsnotater (Case Studies) i flere adoptionssager.

Særligt i de adoptionssager, der er varetaget af Sayab Ibu, har Ankestyrelsen set, at der er udarbejdet et baggrundsnote om barnet. Notatet indeholder oplysninger om barnets ophav og baggrunden for, at den biologiske mor har anbragt barnet på børnehjem.

Disse notater indikerer, at Sayab Ibu har haft en mere eller mindre indgående samtale med den biologiske mor om hendes baggrund, hendes forhold og hendes bevæggrunde for at opgive barnet. Det bidrager generelt til oplysningen af sagen og til kvaliteten af frigivelsesgrundlaget, ligesom det bidrager til den adopteredes mulighed for at tilegne sig viden om sit ophav.

Baggrundsoplysningerne om barnet og barnets ophav fra de andre samarbejdsparter var dog begrænset.

- At der i flere adoptionssager foreligger samtykke fra biologisk mor (Certificate of Child Transfer).

I flere af de adoptionssager, Ankestyrelsen har gennemgået, foreligger der et dokument, hvor den biologiske mor overdrager ansvaret for barnet til børnehjemmet. Det er ikke specifikt formuleret i dokumentet, at den biologiske mor er indforstået med bortadoption. Det fremgår, at børnehjemmet overtager alt fremtidig ansvar for barnet og barnets opdragelse, og at den biologiske mor ikke senere vil gøre krav på barnet.

I stort set alle adoptionssager Ankestyrelsen har gennemgået fremgår det af adoptionsdommene, at et overdragelsesdokumentet har indgået i retssagerne (også selvom dette dokument ikke specifikt fremgår af DanAdopts sag), og at dette af retten er blevet opfattet sådan, at den biologiske mor har givet afkald på barnet. Det formodes derfor, at overdragelsen af barnet til børnehjemmet har været opfattet som uigenkaldeligt og dermed kan opfattes som et samtykke.

5.3 BØRNEHJEMMET "KASIK BUNDA"

Børnehjemmet "Kasih Bunda", som senere skiftede navn til "Yayasan Bina", var beliggende på øen Java.

Det ses ikke af DanAdopts korrespondance, at DanAdopt eller DanAdopts kontaktpersoner har haft kontakt til nogle af de to børnehjem.

Det ses af korrespondancen, at DanAdopt samarbejdede med deres kontaktpersoner i Indonesien om kontakten til de enkelte børnehjem. Kontaktpersonerne og DanAdopt skrev derfor ofte til hinanden om, hvilke børnehjem de havde besøgt, hvem de havde talt med, og hvor de eventuelt havde forsøgt at skabe nye samarbejdsrelationer. I den forbindelse ses det ikke, at DanAdopt eller DanAdopts kontaktpersoner refererer til samarbejde med Holland, hollandske kontaktpersoner eller lignende.

5.4 ØEN BIAK

Øen Biak ligger nord for Papua, nordvest for Papua Ny Guinea (ca. 2.500 km i fugleflugtslinje fra DanAdopts nærmeste samarbejdspart i Sayabaya).

Ankestyrelsen har i gennemgangen af materialet ikke set øen Biak nævnt, ligesom børn fra områder uden for øen Java ikke er nævnt. Givet at DanAdopts samarbejde har været centreret omkring øen Java, og at afstanden til øen Biak er så forholdsvis stor, er det umiddelbart usandsynligt, at børn fra øen Biak er blevet adopteret til Danmark.